

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.01.2005, sp. zn. 29 Odo 428/2004, ECLI:CZ:NS:2005:29.ODO.428.2004.1

Číslo: 70/2005

Právní věta: Rozhodnutím představenstva o vyloučení z družstva nekončí účast člena v družstvu. Členství v družstvu končí (je-li proti rozhodnutí představenstva podáno včasné odvolání) teprve rozhodnutím členské schůze o vyloučení člena, popřípadě marným uplynutím lhůty k podání odvolání.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.01.2005

Spisová značka: 29 Odo 428/2004

Číslo rozhodnutí: 70

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Družstvo

Předpisy: § 231 odst. 3 předpisu č. 513/1991Sb.
§ 231 odst. 4 předpisu č. 513/1991Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem ze dne 8. 10. 2003 změnil V r c h n í s o u d v P r a z e rozsudek M ě s t s k é h o s o u d u v P r a z e ze dne 17. 2. 2003, kterým tento soud zamítl žalobu na určení, že rozhodnutí náhradního shromáždění delegátů žalovaného Správního bytového družstva N. (dále jen „družstvo“) ze dne 12. 6. 1996 o vyloučení žalobkyně z družstva je neplatné a že je žalobkyně členkou žalovaného družstva.

V odůvodnění rozsudku odvolací soud uvedl, že podle článku 60 odst. 5 stanov družstva (jak z nich odvolací soud zjišťuje) proti rozhodnutí představenstva o vyloučení má člen právo podat odvolání ke shromáždění delegátů. Pokud shromáždění delegátů vyloučení potvrdí, má člen právo obrátit se k soudu.

Ani obchodní zákoník ani statuty družstva neupravují možnost, aby shromáždění delegátů o jednom odvolání člena družstva proti rozhodnutí představenstva o jeho vyloučení rozhodlo dvakrát. Z úpravy institutu vyloučení je zřejmé, že shromáždění delegátů rozhodne o odvolání (jen jednou), a pokud rozhodnutí o vyloučení potvrdí, může člen podat žalobu k soudu (a následným konečným pravomocným soudním rozhodnutím záležitost předmětného vyloučení člena družstva končí). Sporné rozhodnutí shromáždění delegátů ze dne 12. 6. 1996, týkající se vyloučení žalobkyně, tedy odporuje zákonu i stanovám družstva a je neplatné. Žalobkyně, jejíž členství vyloučením nezaniklo, je stále členkou družstva.

Z uvedených důvodů odvolací soud podle § 220 odst. 1 o. s. ř. napadený rozsudek soudu prvního stupně změnil a žalobě vyhověl.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání. Co do jeho přípustnosti odkázal na ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., co do důvodů na ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) a odst. 3 o. s. ř.

V odůvodnění dovolání uvedl, že žalobkyně byla vyloučena z družstva rozhodnutím představenstva dne 7. 3. 1994 pro neplacení úhrad spojených s užíváním bytu.

Proti tomuto rozhodnutí podala odvolání ke shromáždění delegátů a toto shromáždění dne 30. 5. 1994 vyloučení žalobkyně potvrdilo. Následně Krajský obchodní soud v Praze rozsudkem ze dne 28. 6. 1999 pravomocně rozhodl, že rozhodnutí shromáždění delegátů ze dne 30. 5. 1994 o vyloučení žalobkyně ze žalovaného družstva je neplatné. Důvodem neplatnosti bylo, že náhradní shromáždění delegátů bylo zahájeno v rozporu s článkem 24 jednacího řádu, neboť bylo zahájeno již po 15 minutách po stanoveném začátku schůze a způsob svolání byl rovněž chybně uveden v pozvánce na schůzi, čímž nebyly řádně splněny podmínky pro zahájení náhradního shromáždění delegátů.

Žalovaný si byl vědom neplatnosti projednání odvolání žalobkyně shromážděním delegátů v roce 1994, a proto veškerá odvolání projednaná na tomto shromáždění opětovně projednalo shromáždění delegátů dne 12. 6. 1996, „které již odstraňovalo předchozí procesní nedostatky.“ Toto rozhodnutí žalovaného bylo učiněno před rozhodnutím Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 28. 6. 1999.

Odvolací soud opřel své rozhodnutí o to, že žádný právní předpis neupravuje možnost, aby shromáždění delegátů o jednom odvolání člena družstva proti rozhodnutí představenstva o jeho vyloučení rozhodlo dvakrát. V daném případě se však nejednalo o stejné věci dvakrát, protože dle rozhodnutí soudu ze dne 28. 6. 1999 je rozhodnutí shromáždění delegátů ze dne 30. 5. 1994 neplatné. Proto se jednotlivé body neplatného shromáždění projednaly na platném shromáždění delegátů dne 12. 6. 1996. Rozhodnutí delegátů ze dne 12. 6. 1996 není v rozporu s právními předpisy nebo stanovami.

Dovolatel dále odvolacímu soudu vytýká, že se – vzhledem k formulaci výroku svého rozsudku – nezabýval tím, zda je v projednávané věci dán naléhavý právní zájem žalobkyně na požadovaném určení (§ 80 písm. c/ o. s. ř.). V projednávané věci bylo třeba při formulaci petitu žaloby i výrokové části rozsudku vycházet ze speciální úpravy obsažené v tehdy platném ustanovení § 231 odst. 4 obch. zák. Soud není oprávněn přezkoumávat platnost usnesení členské schůze (shromáždění delegátů) mimo řízení podle § 231 odst. 4 obch. zák., tj. určovat, že žalobkyně je členem družstva.

Podáním ze dne 2. 2. 2004 dovolatel rozšířil – před uplynutím lhůty k podání dovolání – důvody dovolání a namítal, že rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování, když neopakoval – vzhledem k zaujatému právnímu názoru – důkaz spisem 17 Cm 344/95, ze kterého by zjistil, že rozhodnutí shromáždění delegátů ze dne 30. 5. 1994 je neplatné a k projednání vyloučení tedy nedošlo. Dále namítal, že ve spisu se nenachází substituční plná moc JUDr. J. K., který zastupoval žalobkyni před odvolacím soudem.

Dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Podle bodu 17., hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů

se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (to jest podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001).

V daném případě odvolací soud – jak se výslovně podává z důvodů napadeného rozhodnutí – odvolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001, což znamená, že Nejvyšší soud zkoumal přípustnost a důvodnost dovolání rovněž podle občanského soudního řádu ve znění účinném před uvedeným datem.

Dovolání je z tohoto pohledu přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozsudek soudu druhého stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Ze skutkových zjištění soudu prvního stupně v projednávané věci vyplývá, že o vyloučení z družstva rozhodovalo dne 12. 6. 1996 shromáždění delegátů již podruhé, když jeho rozhodnutí ze dne 30. 5. 1994 Krajský obchodní soud v Praze zrušil pro porušení článku 24 jednacího řádu žalovaného, neboť náhradní shromáždění delegátů bylo zahájeno již po patnácti minutách „po stanoveném začátku schůze.“

Rozhodování o vyloučení člena družstva upravuje ustanovení § 231 odst. 3 a 4 obch. zák., podle kterého rozhoduje o vyloučení, pokud stanovy neurčují jinak, představenstvo družstva. Proti rozhodnutí o vyloučení má člen právo podat odvolání k členské schůzi. Soud na návrh člena, jehož se rozhodnutí týká, prohlásí rozhodnutí členské schůze o vyloučení za neplatné, je-li v rozporu s právními předpisy nebo stanovami.

Z uvedeného vyplývá, že – na rozdíl od úpravy vyloučení společníka v obchodních společnostech rozhodnutím orgánu společnosti – je proces vyloučení člena družstva koncipován zákonem jako dvouetapový, s tím, že stanovy jej mohou zjednodušit tak, že svěří rozhodování o vyloučení přímo členské schůzi. Rozhodnutím představenstva o jeho vyloučení nekončí účast člena v družstvu; je jím učiněn pouze první zákonem předvídaný krok směřující k vyloučení, přičemž členství v družstvu končí (je-li proti rozhodnutí představenstva podáno včasné odvolání), teprve rozhodnutím členské schůze o vyloučení člena, popřípadě (až) marným uplynutím lhůty k podání odvolání ke členské schůzi.

Tento závěr lze učinit především z toho, že ke zvrácení rozhodnutí družstva o vyloučení člena a tedy k ochraně jeho práv, postačuje, aby soud rozhodl o neplatnosti rozhodnutí členské schůze o vyloučení člena, soud tedy nerozhoduje o neplatnosti rozhodnutí představenstva, které samo o sobě, bez rozhodnutí členské schůze či marného uplynutí lhůty k podání odvolání, k založení účinků vyloučení nepostačuje.

Ke stejnému závěru lze dospět i teleologickým výkladem a aplikací zásad, na kterých spočívá obchodní zákoník. Účelem úpravy vyloučení člena z družstva je na jedné straně umožnit družstvu, aby vyloučilo člena, jsou-li pro to závažné důvody, na druhé straně umožnit členovi, aby se bránil proti vyloučení, pokud o něm družstvo rozhodne přesto, že takové důvody dány nejsou. Kdyby účinky vyloučení byly spojeny již se samotným rozhodnutím představenstva družstva o vyloučení, pak by družstvu, které rozhodlo o vyloučení člena družstva protiprávně, postačovalo, aby jeho členská schůze zůstala nečinná a o odvolání člena nerozhodla. Pokud by členství v družstvu končilo rozhodnutím představenstva, bylo by také stěží možné bránit družstvu, aby si nevynucovalo důsledky ukončení členství (a odebralo člena výhody, které mu z členství plynou, např. tím, že by se domáhalo vyklizení družstevního bytu), když zákon s podáním odvolání k členské schůzi nespojuje odkladný účinek.

Z uvedeného lze dovodit, že za situace, kdy představenstvo rozhodlo o vyloučení člena družstva a shromáždění delegátů platně nerozhodlo o odvolání člena, a tedy o završení procesu vyloučení jen proto, že nebylo řádně svoláno, přičemž důvodnost vyloučení nebyla (úspěšně) namítána, není žádného důvodu, proč by shromáždění delegátů, tentokrát řádně svolané, nemohlo o odvolání člena rozhodnout znovu. Teprve takovým rozhodnutím bude proces vyloučení člena z družstva završen, přičemž členovi zůstává zachováno právo napadat i nové rozhodnutí shromáždění delegátů u soudu.

Tento závěr Nejvyššího soudu koresponduje i s jeho usnesením publikovaným ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 64/1998, ve kterém Nejvyšší soud dovodil, že okolnost, že je platnost usnesení valné hromady přezkoumávána soudem jen proto, že byla zpochybněna zákonnost svolání valné hromady, nebrání tomu, aby jiná, řádně svolaná valná hromada, přijala obsahově shodné usnesení.

Protože právní posouzení věci co do řešení otázky, na níž napadené rozhodnutí spočívá, není správné, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu podle § 243b odst. 2, věty první, o. s. ř. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Odvolací soud v další fázi řízení nepřehlédne, že ačkoliv řízení ve věci bylo zahájeno v roce 2000, není pro jeho závěr, že byl důvod odvolání projednat a o něm rozhodnout podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001, oporou text bodu 15. ani text bodu 13., hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb.

Bod 15. tento postup bez dalšího neodůvodňuje proto, že odvolání nesměřovalo proti rozhodnutí soudu prvního stupně vydanému před 1. 1. 2001, jakož i proto, že soud prvního stupně věc projednal a rozhodl o ní podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2001 (z protokolu o jednání ze dne 17. 2. 2003, při němž byl vyhlášen rozsudek, plyne, že se soud prvního stupně zabýval poučovací povinností ve smyslu ustanovení § 118a a § 119a o. s. ř.). Bod 13. se pak nemohl uplatnit proto, že z pohledu občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001 nejde o řízení o některých otázkách obchodních společností, družstev a jiných právnických osob, srov. § 9 odst. 3 písm. c) bod jj), § 9 odst. 4 písm. b) až j) a § 200e odst. 1 o. s. ř. ve znění účinném před 1. 1. 2001.